

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ ṣaṭṣaṣṭitamah sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ ṣaṭṣaṣṭitamah sargaḥ ॥

rājārthaṃ kausalyāyā vilāpastatkarṭṛkaṃ kaikēyyā
bhartsanaṃ mantribhī rājñāḥ śavasya tailapūrṇē kaṭāhē
sthāpanaṃ vilāpō'yōdhyāpuryyāḥ śrīhīnatā puravāsināṃ
śōkaśca

tamagnimiva saṃśānta -
mambuhīnamivārṇavam |
gataprabhamivādityaṃ
svargasthaṃ prēkṣya bhūmipam || 2.66.1 ||

kausalyā bāṣpapūrṇākṣī
vividhaṃ śōkakarśītā |
upagr̥hya śirō rājñāḥ
kaikēyīṃ pratyabhāṣata || 2.66.2 ||

sakāmā bhava kaikēyi
bhuñkṣva rājyamakaṇṭakam |
tyaktvā rājānamēkāgrā
nr̥śamsē duṣṭacāriṇi || 2.66.3 ||

vihāya mām gatō rāmō
 bhartā ca svargatō mama |
 vipathē sārthahīnēva
 nāhaṃ jīvitumutsahē || 2.66.4 ||

bhartāraṃ tu parityajya
 kā strī daivatamātmanaḥ |
 icchējīvitumanyatra
 kaikēyyāstyaktadharmaṇaḥ || 2.66.5 ||

na lubdhō budhyatē dōṣān
 kimpākamiva bhakṣayan |
 kubjānimittam kaikēyyā
 rāghavāṇām kulaṃ hatam || 2.66.6 ||

anīyōgē niyuktēna
 rājñā rāmaṃ vivāsitam |
 sabhāryaṃ janakaḥ śrutvā
 paritapsyatyahaṃ yathā || 2.66.7 ||

sa māmanāthāṃ vidhavāṃ
 nādya jānāti dhārmikaḥ |
 rāmaḥ kamalapatrākṣō
 jīvannāśamitō gataḥ || 2.66.8 ||

vidēharājasya sutā
 tathā cārutapasvinī |
 duḥkhasyānucitā duḥkhaṃ
 vanē paryudvijīṣyati || 2.66.9 ||

nadatāṃ bhīmaghōṣāṇām
 nisāsu mṛgapakṣiṇām |
 nisāmyamānā santrastā
 rāghavaṃ saṃśrayiṣyati || 2.66.10 ||

vṛddhaścaivālpaputraśca
 vaidēhīmanucintayan |
 sō'pi sōkasamāviṣṭō
 nūnaṃ tyakṣyati jīvitam || 2.66.11 ||

sāhamadyaiva diṣṭāntaṃ
 gamiṣyāmi pativratā |
 idaṃ śarīramāliṅgya
 pravēkṣyāmi hutāśanam || 2.66.12 ||

tāṃ tataḥ sampariṣvajya
 vilapantīm tapasvinīm |
 vyapaninyuḥ suduḥkhārtāṃ
 kausalyāṃ vyāvahārikāḥ || 2.66.13 ||

tailadrōṇyāṃ tadāmātyāḥ
 saṃvēśya jagatīpatim |
 rājñāḥ sarvāṇyathādiṣṭā -
 ścakruḥ karmāṇyanantaram || 2.66.14 ||

na tu saṅkālanaṃ rājñō
 vinā putrēṇa mantriṇaḥ |
 sarvajñāḥ kartumīṣustē
 tatō rakṣanti bhūmipam || 2.66.15 ||

tailadrōṅyāṃ śāyitaṃ taṃ
 sacivaistu narādhipam |
 hā mṛtō'yamiti jñātvā
 striyastāḥ paryadēvayan || 2.66.16 ||

bāhūnucchṛitya kṛpaṇā
 nētraprasravaṇairmukhaiḥ |
 rudantyaḥ śōkasantaptāḥ
 kṛpaṇaṃ paryadēvayan || 2.66.17 ||

hā mahārāja rāmēṇa
 santataṃ priyavādinā |
 vihīnāḥ satyasandhēna
 kimarthaṃ vijahāsi naḥ || 2.66.18 ||

kaikēyyā duṣṭabhāvāyā
 rāghavēṇa vivarjitāḥ |
 kathaṃ sapatnyā vatsyāmaḥ
 samīpē vidhavā vayam || 2.66.19 ||

sa hi nāthaḥ sa cāsmākaṃ
 tava ca prabhurātmavān |
 vanaṃ rāmō gataḥ śrīmān
 vihāya nṛpatiśriyam || 2.66.20 ||

tvayā tēna ca vīrēṇa
 vinā vyasanamōhitāḥ |
 kathaṃ vayaṃ nivatsyāmaḥ
 kaikēyyā ca vidūṣitāḥ || 2.66.21 ||

yayā ca rājā rāmaśca
 lakṣmaṇaśca mahābalaḥ |
 sītayā saha santyaktāḥ
 sā kamanyaṃ na hāsyati || 2.66.22 ||

tā bāṣpēṇa ca saṃvītāḥ
 śōkēna vipulēna ca |
 vyacēṣṭanta nirānandā
 rāghavasya varastriyaḥ || 2.66.23 ||

niśā nakṣatrahīnēva
 strīva bhartṛvivarjitā |
 purī nārājatāyōdhyā
 hīnā rājñā mahātmanā || 2.66.24 ||

bāṣpaparyākulajanā
 hāhābhūtakuḷāṅganā |
 śūnyacatvaravēśmāntā
 na babhrāja yathāpuram || 2.66.25 ||

gatē tu śōkāt tridivaṃ narādhipē
 mahītalasthāsu nṛpāṅganāsu ca |
 nivṛttacāraḥ sahasā gatō raviḥ
 pravṛttacārā rajanī hyupasthitā || 2.66.26 ||

ṛtē tu putrād dahanam mahīpatē -
 rnārōcayamstē suhṛdaḥ samāgatāḥ |
 itīva tasmin śayanē nyavēśayan
 vicintya rājānamacintyadarśanam || 2.66.27 ||

gataprabhā dyauriva bhāskaraṃ vinā
vyapētanakṣatragañēva śarvarī |
purī babhāsē rahitā mahātmanā
kaṇṭhāsrakaṇṭhākulamārgacatvarā || 2.66.28 ||

narāśca nāryaśca samētya saṅghaśō
vigarhamāṇā bharatasya mātaram |
tadā nagaryāṃ naradēvasaṅkṣayē
babhūvurārtā na ca śarma lēbhirē || 2.66.29 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvyē
ayōdhyākāṇḍē ṣaṣṣaṣṭitamahaḥ sargaḥ ||